

راهنمای زائران

مکه و مدینه

تألیف:

احمد سامعی:

شرکت چاپ و نشر بین الملل
International Publishing Co.

شرکت چاپ و نشر بین الملل

وابسته به انتشارات امیرکبیر

سامعی، احمد ۱۳۳۹ -

راهنمای زائران مکه و مدینه / مؤلف احمد سامعی -

تهران: مؤسسه انتشارات امیر کبیر، شرکت چاپ و نشر بین الملل، ۱۳۸۴.
۳۵۴ ص: مصور (رنگی)، عکس (رنگی)

ISBN 964 - 304 - 210 - 3

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

۱. حج. ۲. حج عمره ۳. زیارتگاههای اسلامی - عربستان سعودی. الف.
مؤسسه انتشارات امیر کبیر. شرکت چاپ و نشر بین الملل. ب. عنوان.

۲۹۷/۳۵۷

BP ۱۸۸/۸/ ۲۵ س

۲۶۴۰۹ - ۸۴ م

کتابخانه ملی ایران

راهنمای زائران مکه و مدینه

مؤلف

احمد سامعی

ناشر

شرکت چاپ و نشر بین الملل وابسته به مؤسسه انتشارات امیر کبیر

نوبت چاپ..... اول - پاییز ۱۳۸۴

چاپ و صحافی..... چاپخانه سپهر

شمارگان..... ۳۰۰۰ نسخه

قیمت..... ۲۴۰۰۰ ریال

ISBN 964 - 304 - 210 - 3

شابک ۹۶۴ - ۳۰۴ - ۲۱۰ - ۳

حق چاپ محفوظ است.

E. mail: intlpub@intlpub.ir
WWW. Intlpub.com

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۷	مقدمه
۲۳	پیشگفتار
۲۴	آداب باطنی حج
۲۵	سخنی با زائران گرامی
۲۸	فضیلت حج در آینه احادیث
۲۹	احادیث در فضیلت حج و عمره
۳۰	تقاضای حج از خداوند برای هر سال
۳۱	تذکرات لازم و ضروری به زائران محترم

قسمت اول: مکه مکرمه

فصل یکم: وظایف اخلاقی، عبادی و سیاسی زائر خانه خدا

۳۷	بخش یکم: وظایف اخلاقی زائر
۳۸	حلالیت طلبیدن از دیگران
۳۸	نوشتن وصیت نامه
۳۹	خمس و سهم امام
۴۰	صدقه دادن
۴۰	خواندن دعای سفر هنگام حرکت
۴۱	اخلاص در حج
۴۱	حسن معاشرت با همسفران

۴۳	تحمل سختی‌ها و دشواریهای حج
۴۳	سوغات حج
۴۴	تعاون و یابوری در حج
۴۵	حالت توبه و انابه
۴۷	بخش دوم: وظایف عبادی زائر
۴۷	حج در لغت و شرع مقدس
۴۸	حقیقت حج
۴۹	حج یا تواضع در پیشگاه خدا
۴۹	فناء فی الله در طریق حج
۵۰	محبت و اطاعت
۵۱	دعا در مسجدالحرام و آرزوی وصل
۵۲	ریزش گناهان در حج
۵۳	ختم قرآن در مکه
۵۴	برگزاری نماز جماعت در مکه و مدینه
۵۵	پاداش شرکت در نماز جماعت اهل سنت
۵۶	شرکت در نمازهای میت اهل سنت
۵۹	بخش سوم: وظایف سیاسی زائر
۵۹	استفاده از قداست و امنیت حرم
۶۰	کعبه؛ مرکز قیام مردمی
۶۱	ناس چه کسانی هستند؟
۶۱	لزوم ارتباط با مردم و وظیفه ما
۶۲	لزوم تبلیغ در ایام حج
۶۲	ویژگیهای مبلغ موفق
۶۳	اجر و پاداش تبلیغ
۶۴	با چه کسانی ارتباط برقرار کنیم؟
۶۴	چگونگی ارتباط با دیگران
۶۵	تکیه بر کدام مسائل؟
۶۶	دعوت به وحدت؛ اولین هدف
۶۷	شیعه و مسئولیت خطیر

۶۸	احیای سنت محمدی
۶۹	پیشینه تاریخی برائت

فصل دوم: عمره تمتع

۷۳	بخش یکم: احرام در میقات
۷۴	پوشیدن لباس احرام، اوج بندگی
۷۷	لباس طاعت
۷۷	خدایا آمدم
۷۹	میقاتهای پنجگانه
۷۹	سایر میقاتها
۸۳	تلبیه واجب
۸۳	تلبیه مستحب
۸۴	سروده ابونواس
۸۵	حج تمتع و اقسام آن
۸۷	فراگیری احکام و مناسک حج
۸۸	احکام میقات (واجبات احرام)
۹۰	خلاصه واجبات احرام
۹۰	مستحبات احرام
۹۰	احکام بانوان در میقات (مسجد شجره)
۹۲	احکام احرام در داخل یا خارج مسجد شجره
۹۲	محرمات احرام
۹۳	درسهای محرمات احرام
۹۴	خلاصه محرمات احرام
۹۶	محرمات کفاره دار
۹۷	محرمات بدون کفاره
۹۸	محرمات مشترک
۹۸	استعمال عطریات
۹۸	حرکت شبانه از میقات
۱۰۱	بخش دوم: طواف عمره تمتع

۱۰۲.....	واجبات طواف.....
۱۰۵.....	محدوده طواف در مسجدالحرام.....
۱۰۶.....	دعای طواف.....
۱۱۱.....	بخش سوم: نماز طواف.....
۱۱۱.....	مقام ابراهیم و جایگاه نماز طواف.....
۱۱۱.....	مستحبات نماز طواف.....
۱۱۳.....	احکام نماز طواف.....
۱۱۵.....	بخش چهارم: سعی بین صفا و مروه.....
۱۱۷.....	احکام سعی بین صفا و مروه.....
۱۱۹.....	استفتائات سعی.....
۱۲۰.....	دعای هر دور.....
۱۲۵.....	بخش پنجم: تقصیر در عمره تمتع.....
۱۲۵.....	احکام تقصیر.....
۱۲۶.....	استفتائات تقصیر.....

فصل سوم: حج تمتع

۱۳۱.....	بخش یکم: احرام در مکه مکرمه.....
۱۳۱.....	احکام احرام حج تمتع (اولین عمل از اعمال حج تمتع).....
۱۳۳.....	افرادی که مجازند اعمال مکه را جلو بیندازند.....
۱۳۵.....	بخش دوم: وقوف در عرفات.....
۱۳۵.....	احکام وقوف در عرفات (دومین عمل از اعمال حج تمتع).....
۱۳۶.....	عرفات؛ وادی رحمت یا کوی دوست.....
۱۳۷.....	دعا در سرزمین عرفات.....
۱۳۷.....	دعا برای دیگران.....
۱۳۹.....	گناه بزرگ.....
۱۳۹.....	بخشش دیگران به خاطر حاجی.....
۱۴۱.....	حضور حضرت خضر در عرفات.....
۱۴۱.....	عفو عمومی خداوند.....
۱۴۱.....	حضور حضرت مهدی (عج) در عرفات.....

بخش سوم: وقوف به مشعرالحرام.....	۱۴۳
احکام وقوف به مشعرالحرام (سومین عمل از اعمال حج تمتع).....	۱۴۳
یاد خدا در مشعرالحرام.....	۱۴۶
وادی مُحَسِّر.....	۱۴۸
نامهای مختلف مُحَسِّر.....	۱۴۸
بخش چهارم: اعمال مِنی.....	۱۴۹
منی، سرزمین آرزوها.....	۱۴۹
واجبات منی (چهارمین عمل از اعمال حج تمتع).....	۱۴۹
ذبح (پنجمین عمل از اعمال حج تمتع).....	۱۵۱
ذبح حضرت اسماعیل.....	۱۵۲
توصیه اخلاقی.....	۱۵۴
حلق یا تقصیر (ششمین عمل از اعمال حج تمتع).....	۱۵۴
ثواب حلق رأس.....	۱۵۶
اسرار معنوی حلق رأس.....	۱۵۷
بخش پنجم: اعمال مکه مکرمه.....	۱۵۹
احکام طواف نساء (دهمین عمل از اعمال حج تمتع).....	۱۵۹
طواف نساء در کلام معصومین.....	۱۶۰
فلسفه طواف نساء.....	۱۶۱
طواف نساء رکن حج نیست جزء واجب است.....	۱۶۲
بیتوته در منی (دوازدهمین عمل از اعمال حج تمتع).....	۱۶۲
رمی جمرات سه گانه (سیزدهمین عمل از اعمال حج تمتع).....	۱۶۴
مستحباب رمی جمرات.....	۱۶۴

فصل چهارم: عمره مفرده

واجبات عمره مفرده.....	۱۶۹
طواف نساء و نماز آن (آخرین عمل از اعمال عمره مفرده).....	۱۶۹
احادیث در فضیلت عمره.....	۱۷۰
فضیلت عمره در ماه رجب.....	۱۷۱
فضیلت عمره در ماه مبارک رمضان.....	۱۷۱

شرکت دیگران در عمره مفرده ۱۷۱

فصل پنجم: مشاهد مشرفه و اماکن مقدسه

بخش یکم: ورود به حرم ۱۷۵	
قدم در کوی دوست ۱۷۵	
خضوع و خشوع هنگام ورود به حرم ۱۷۶	
محدوده حرم ۱۷۷	
مستحبات ورود به حرم ۱۸۰	
بخش دوم: خصوصیات شهر مکه ۱۸۱	
مکه در جغرافیای جهان ۱۸۱	
موقعیت جغرافیایی مکه مکرمه ۱۸۱	
برتری مکه ۱۸۲	
تأثیر سفر مکه ۱۸۳	
نامهای مکه ۱۸۵	
علت نامگذاری مکه ۱۸۵	
بخش سوم: مسجدالحرام و کعبه معظمه ۱۸۷	
مسجدالحرام ۱۸۷	
حکمت طواف ۱۹۰	
راز و نیازهای عاشقانه ۱۹۱	
مستحبات ورود به مسجدالحرام ۱۹۵	
قصرهای بهشتی ۱۹۷	
فضیلت نماز در مسجدالحرام ۱۹۸	
کعبه دل ۲۰۲	
حج الهی ۲۰۴	
برتری کعبه در قرآن ۲۰۵	
نامهای کعبه ۲۰۶	
ساختمان کعبه ۲۰۸	
پرده کعبه ۲۰۸	
ویژگیهای جامه کعبه ۲۰۸	

۲۰۹	آیات قرآن بر روی جامه کعبه.....
۲۱۰	قسمت‌های کعبه.....
۲۱۲	مولود کعبه.....
۲۱۳	تولد علی در کعبه معظمه.....
۲۱۶	حجر الاسود.....
۲۱۸	حجر اسماعیل.....
۲۱۹	دعای حجر اسماعیل.....
۲۱۹	آب ناودان و شفای بیماران.....
۲۱۹	داستان ناودان طلا.....
۲۲۰	دفن شدگان در حجر اسماعیل.....
۲۲۰	الف. عده‌ای از پیامبران.....
۲۲۰	ب. مادر اسماعیل.....
۲۲۱	ج. اسماعیل.....
۲۲۲	با خدا خودمونی حرف بزن.....
۲۲۴	اجابت دعای دل شکسته‌ای دیگر.....
۲۲۵	علت پیدایش چاه زمزم.....
۲۲۶	نوشیدن آب زمزم و دعا خواندن.....
۲۲۹	بخش چهارم: اماکن تاریخی و مقدس مکه مکرمه.....
۲۲۹	شعب ابی طالب.....
۲۲۹	محل ولادت پیامبر اکرم.....
۲۳۰	داستان شق القمر.....
۲۳۰	تاریخ وقوع این معجزه.....
۲۳۰	چگونگی ماجرا.....
۲۳۱	دعا در محل شق القمر و کوه ابوقبیس.....
۲۳۱	خانه حضرت خدیجه.....
۲۳۲	خانه ارقم بن ابی ارقم.....
۲۳۲	کوه و غار حرا.....
۲۳۴	کوه ثور.....
۲۳۴	قبرستان ابوطالب.....

۲۳۴	زیارت عبد مناف جد اعلای رسول اکرم.....
۲۳۵	زیارت عبدالمطلب جد پیغمبر.....
۲۳۵	زیارت حضرت خدیجه همسر گرامی پیامبر.....
۲۳۶	زیارت حضرت ابی طالب.....
۲۳۸	زیارت آمنه بنت وهب مادر گرامی حضرت رسول.....
۲۳۸	زیارت حضرت قاسم فرزند رسول اکرم.....
۲۳۸	مزار شهدای فح.....
۲۴۱	بخش پنجم: مساجد مکه و اطراف آن.....
۲۴۱	بعضی از مساجد مهم مکه و اطراف آن.....
۲۴۱	۱- مسجد الجن.....
۲۴۲	۲- مسجد الاجابه.....
۲۴۳	۳- مسجد تنعیم.....
۲۴۳	۴- مسجد خیف.....
۲۴۴	۵- مسجد نمره (در عرفات).....
۲۴۴	وداع مکه مکرمه.....
۲۴۶	طواف وداع.....
۲۴۷	نیت رجوع امری مستحب.....

قسمت دوم: مدینه منوره

فصل یکم: فضائل و ویژگیهای مدینه و اماکن مقدسه آن

۲۵۵	یاداش مرگ در حرمین.....
۲۵۵	یاداش دفن شدگان در بقیع و حجون (قبرستان ابوطالب).....
۲۵۵	قبرستان بقیع یا جنة الْمُعلی.....
۲۵۶	یاداش مرگ در مدینه.....
۲۵۶	فضیلت تشرف به مدینه پس از حج.....
۲۵۷	فضیلت زیارت معصومین.....
۲۵۸	مستحیات روزه و دعا در مدینه منوره و مسجدالنبی.....
۲۵۹	آداب حضور در حرم پیامبر و ائمه بقیع.....

۲۶۱	اذن دخول حرم شریف (و هریک از حرمهای شریفه)
۲۶۱	زیارت حضرت رسول اکرم

فصل دوم : مسجد النبی

۲۶۵	مسجدالنبی در بنای نخستین
۲۶۵	شرافت مسجدالنبی
۲۶۶	بخشهای مختلف مسجدالنبی
۲۶۶	روضه شریفه
۲۶۷	مرقد مطهر رسول خدا
۲۶۸	منبر
۲۶۹	محراب
۲۶۹	محرابهای دیگر مسجدالنبی
۲۷۰	ستونهای مسجدالنبی
۲۷۰	۱- ستون خَرس
۲۷۰	۲- ستون توبه
۲۷۱	۳- ستون وفود
۲۷۱	۴- ستون سریر
۲۷۱	۵- ستون مهاجرین
۲۷۲	۶- ستون تهجد
۲۷۲	۷- ستون مُخلَّقه
۲۷۲	۸- ستون مربَّعة القبر (مقام جبرئیل)
۲۷۲	نماز و دعا نزد مقام جبرئیل
۲۷۵	دَره‌های نخستین مسجد
۲۷۵	۱. باب الرحمه
۲۷۵	۲. باب جبرئیل
۲۷۵	۳. باب السلام
۲۷۵	۴. باب النساء
۲۷۶	سایر مکانهای مسجدالنبی
۲۷۶	۱- صُفَّه

۲۷۶	۲- مأذنه بلال
۲۷۶	۳- خانه / مرقد حضرت فاطمه
۲۷۷	اسامی نوشته شده در اطراف دو صحن مسجد النبی
۲۷۹	ولادت حضرت زهرا
۲۸۰	نامهای حضرت فاطمه
۲۸۱	دلایل هر یک از نامهای حضرت فاطمه
۲۸۳	شهادت حضرت زهرا
۲۸۶	توسل به حضرت زهرا
۲۸۸	زیارت حضرت فاطمه زهرا

فصل سوم: قبرستان بقیع

۲۹۴	آداب ورود به حرم ائمه بقیع
۲۹۶	زیارت ائمه بقیع
۳۰۱	امام حسن مجتبی
۳۰۱	ولادت
۳۰۳	خصوصیات امام حسن مجتبی
۳۰۵	شهادت امام حسن مجتبی
۳۰۶	توسل به امام مجتبی
۳۰۸	امام زین العابدین، علی بن الحسین
۳۰۸	گریه بی پایان و اشک امام سجاد
۳۰۹	شهادت امام زین العابدین
۳۱۰	امام محمد باقر
۳۱۰	امام جعفر صادق
۳۱۲	زیارت اهل قبور
۳۱۲	زیارت عباس بن عبدالمطلب
۳۱۳	فاطمه بنت اسد
۳۱۳	مقام و منزلت فاطمه بنت اسد
۳۱۵	زیارت دختران رسول خدا
۳۱۷	همسران رسول خدا

سایر دفن شدگان بقیع	۳۱۸
زیارت عقیل و عبدالله فرزند جعفر طیار	۳۱۹
زیارت ابراهیم فرزند رسول خدا	۳۲۰
زیارت شهدای واقعه حزه و شهدای اُحد در بقیع	۳۲۲
زیارت اسماعیل فرزند امام صادق	۳۲۳
زیارت حلیمهٔ سعدیه دایه رسول خدا	۳۲۴
قبر عمه‌های پیامبر	۳۲۵
ام‌البنین مادر حضرت ابوالفضل	۳۲۶
ازدواج حضرت علی با ام‌البنین	۳۲۶
توسل به حضرت ام‌البنین	۳۲۸

فصل چهارم: مساجد و اماکن مقدسهٔ مدینه و حوالی آن

۱ - مسجد قبا	۳۲۹
یاداش نماز در مسجد قُبا	۳۲۹
اعمال مسجد قُبا	۳۳۰
تاریخ تأسیس مسجد قُبا	۳۳۱
۲ - مسجد ضرار	۳۳۲
درس بزرگ	۳۳۲
اُحد	۳۳۳
جنگ اُحد	۳۳۳
پس از جنگ اُحد	۳۳۶
فضیلت زیارت حضرت حمزه و شهدای اُحد	۳۳۸
زیارت قبور شهدای اُحد	۳۴۱
۳ - مسجد قبلتین (ذوقبلتین)	۳۴۲
۴ - مسجد فتح	۳۴۴
سه مسجد دیگر	۳۴۴
۵ - مسجد حضرت علی	۳۴۴
۶ - مسجد حضرت فاطمه	۳۴۴
۷ - مسجد سلمان	۳۴۴

- ۸ - مسجد فضیخ ۳۴۴
- ۹ - مسجد ابوذر ۳۴۴
- ۱۰ - مسجد میاهله (مسجد الاجابة) ۳۴۵
- دعا در مسجد اجابة (مباهله) ۳۴۶
- ۱۱ - مسجد غمامه ۳۴۶
- ۱۲ - مسجد حضرت علی ۳۴۶
- زیارت حضرت عبدالله بن عبدالمطلب پدر گرامی رسول اکرم ۳۴۶
- زیارت دوم حضرت عبدالله بن عبدالمطلب ۳۴۷
- ۱۳ - مشرَبَةُ امِّ ابراهيم ۳۴۷
- ۱۴ - مسجد شجره ۳۴۸
- وداع حضرت رسول اکرم ۳۴۸
- زیارت وداع ائمه بقیع ۳۴۹

مقدمه

وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ^۱

برای خدا بر مردم است که آهنگ خانه (او) کنند، آنهایی که توانایی رفتن به سوی آن دارند و هرکسی کفر ورزد (و حج را ترک کند به خود زیان رسانده) خداوند از همه جهانیان بی نیاز است.

حج، فرودگاه انسانهای موحد و مشتاق عبودیت، نشان خاکساری، نمایش تعبد محض، عبادت خالص برای خدا، اظهار بندگی، و ایجاد ارتباط قلبی با خداوند است. حج ضیافت آسمانی و ملکوتی حضرت حق، برای عباد الرحمن و انسانهای فرشته سیرتی است که از اقصای نقاط جهان به دیار عاشقان و عارفان آمده‌اند تا به ندای ابراهیم خلیل عليه السلام لبیک گویند.

حج نشانه‌ای از عبودیت مطلق و دریایی ژرف از عرفان و معنویت است. حج دانشگاه بزرگ تاریخ اسلام می‌باشد که میلیون‌ها بلکه میلیارد‌ها انسان از آن فارغ التحصیل شده‌اند.

حج کلاس تعلیم و تربیت است و زمینه‌ای برای تحصیل علم زندگی، حسن معاشرت و تحکیم مبانی اخلاق اسلامی در عمل است. حج کانون مهر و همبستگی امت اسلامی، کنگره عظیم همدلان، و یکرنگی مسلمانان و موحدان است.

حج بارش باران بهاری توحید بر انسانهای مشتاق و موحد است.

حجّ، مظهرِ ایثار، سعی و تلاش، جود و سخا، صفا و یکرنگی، شناخت و معرفت، فریاد توحید، رمی و رجم شیاطین است.

حج میعادگاه موحدان برای مبارزه با کافران، ملحدان، معاندان، قلدران، جباران و گردنکشان تاریخ است.

حج الگو گرفتن از قهرمان توحید، ابراهیم خلیل، (مظهر عبودیت و بندگی) و اسماعیل ذبیح (مظهر صبر و شکیبایی) و هاجر (مظهر سعی و تلاش) است.

حج قدم گذاشتن جای پای فخر کائنات، اشرف مخلوقات، گل سر سبد آفرینش، پیامبر رحمت، حضرت محمد ﷺ و وصی و جانشین آن حضرت، امام المتقین و قائد الغر المحجلین علی بن ابیطالب علیه السلام و امّ الائمه المعصومین سیده نساء العالمین فاطمه زهرا علیها السلام می باشد.

حج درس جهاد و فداکاری با مال و جان، گسستن از خود و خودخواهی ها، و جدا شدن از تعلقات و جذبات زندگی مادی، رو آوردن به عالم معنا، و حرکت به سوی خدا است.

حجّ، تابلویی از تمامیت دین مقدس اسلام و حیات دنیا و آخرت را به نمایش می گذارد و انسان حج گزار را از عالم خاکی به اوج می برد.

حجّ، با شکوه ترین مراسم تجمع و گردهمایی مسلمانان است که هر سال یک بار، در سرزمین وحی (مکه) توسط مسلمانان سراسر جهان برگزار می گردد. در این گردهمایی که از نژادها و ملیت های مختلف، از اقصی نقاط آسیا، آفریقا، آمریکا، اروپا و استرالیا به وقوع می پیوندد، مسلمانان در عین حال که قیامت و حضور در درگاه حضرت حق را تجربه می کنند، درس برادری و همدلی در برابر دشمنان اسلام را هم می آموزند.

حج از ارکان دین و جزء عبادات است و در تمام مراحل، قصد قربت لازم است و اگر چنانچه ریا در آن وارد شود (مانند سرکه ای که غسل را فاسد می کند)، اعمال انسان را فاسد و تباه می کند. در سایر عبادات نیز چنین است، نماز، روزه، خمس، زکات، جهاد و... که باید خالصاً لوجه الله باشد و اگر غیر از این باشد، جز زحمت چیزی نصیب انسان نمی شود. البته زائر در این سفر معنوی و الهی باید کاملاً به رحمت و اسعه الهی امیدوار

باشد و افراد بسیار اندکی هستند که از این سفره معنوی بهره‌مند نمی‌شوند. آنها به قول حافظ ناآشنا و نامحرمند:

تا نگردی آشنا زین پرده رازی نشنوی گوش نامحرم نباشد جای پیغام و سروش
ایسجانب سألهاست که یکی از آرزوهایم تهیه کتابی برای زائران و حجاج
بیت‌الله‌الحرام بود که در آن همه امور مربوط به حج مطرح شده باشد؛ اعم از اخلاق،
آداب، دعا، احکام، مناسک، تاریخ، زیارت‌نامه، شعر، داستانهای آموزنده، و... به
صورت مصور باشد تا هم زائران محترم، هم سروران روحانی کاروانها و هم مداحان اهل
بیت از آن استفاده ببرند و حال که این توفیق نصیب شد، خدا را شاکرم و ثواب این کتاب
را به روح مطهر و منور بانوی دو عالم، اُمّ‌الْاَئِمَّةِ النَّجَّاءِ سیدة‌النساء فاطمة الزهراء علیها‌السلام،
اهداء می‌کنم.

احمد سامعی

تهران: ۱۳۸۳/۱/۸